

HRUŠČEV V BEOGRADU

JUGOSLAVIJA MED SEVOM IN SETOM ALI MED SCILO IN KARIBDO

Jugoslovani in nevtralci - Jugoslovanska trgovina 25% na Vzhod in 50% na Zahod - Za gospodarsko neodvisnost in politično svobodo

V vsem sistemu odnosov med socialističnimi državami so najvažnejši gospodarski stiki! Tako beremo v brošuri, ki je te dni izšla v Beogradu o gospodarskem zedinjanju v okviru SEV-a, to je Sveta komunističnih držav za vzajemno gospodarsko pomoč. Videti je, da so na »delovnih počitnicah« Hruščeva in Tita glavna politična točka nevtralci in glavna gospodarska točka SEV.

NEVTRALNI TABOR ALI »TRETJI SVET«

»Petletni plan (1947-1951) — čitamo v knjigi Avguščina Laha »Gospodarstvo Jugoslavije«, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1950 — je konkretizirano napotilo za veliko socialistično graditev, zato ga ne smemo razumeti togo. Gospodarski organi, ki so ga sestavljali, niso mogli ob prehodu na plansko gospodarstvo predvidevati, da bo Sovjetska zveza, od katere smo pričakovali kvečjemu pomoč, celo pobudnik in organizator divje kampanje zoper uspešno graditev socializma v naši deželi in da bo z vsemi sredstvi poizkušala preprečiti izpolnitev petletnega plana. Zato se je v tako izpremenjenih okoliščinah v mnogem spremenila pot do ciljev. V drugem letu petletke je bilo potrebno prevzeti naloge, ki so močno obremenile naše napore. Vzhodnoevropske države so nam odpovedale skupno 47 pogodb, tako da je bila zaradi gospodarske blokade v nevarnosti graditev predvsem velikih objektov petletnega plana.

»V izpolnjevanju svojega prvega petletnega plana — nadaljuje knjiga — se je jugoslovansko ljudstvo naslonilo na ostale narode, ki so prav tako krenili na pot izgradnje socializma v lastnih deželah. Toda pri tem so nastale resne ovire: tendence, ki so prilastek ruske birokratične kaste in ki so postale vodilo politike informbirojskega bloka, nočejo, da bi se Jugoslavija spremenila iz vira surovin v napredno, ekonomsko in politično neodvisno državo. Zato so se odločili podvzeti vse možne mere, da se ne bi izpolnil petletni plan in da bi v Jugoslaviji prenehala izgradnja socializma. Tako se lahko tolmači ne le negiranje naše NOB pod vodstvom KPJ in njenega herojskega CK, tako se lahko tolmači ekonomska blokada, ki jo izvajajo te države, pa tudi grožnje in drugi ukrepi.«

In kako naj se tolmači prihod Hruščeva v Beograd dne 20. avgusta 1963? Jugosla-

vija je s požrtvovalnostjo svojega ljudstva ter z milijonskimi podporami Zahoda (z milijardo dolarjev samo od Združenih držav) razbila ekonomsko blokado sovjetskega tabora. Z bojem za gospodarsko neodvisnost in politično svobodo si je pridobila velik ugled v svetu, predvsem v nevtralnih državah.

V čem je spor Moskva - Peking? Realisti vsega sveta se smejejo pravljici, da gre za prepir, kdo pristno tolmači »molitvice marksistično-leninistične religije«. Gre za boj med dvema orjakoma, med dvema egoističnima velesilama, med dvema nacionalizmom, kdo od njiju bo ukazoval v komunističnem taboru ter vodil komunizem do domnevne zmage na svetu... In ta zmaga naj bo izbojevana z miroljubnim sožitjem in parlamentarizmom ali z vojno in revolucijo?

Meje svobodnega sveta v Evropi so nepremične, ker stoje na njih atlantske divizije s »Polarisi« in atomsko bombo. Niha-

jo pa meje nevtralnih dežel, zlasti držav z nedavno neodvisnostjo, ker narodi Azije, Afrike in Južne Amerike še vedno vrejo kot mlad mošt oziroma jih pretresajo »otroške bolezni«, kot bi se izrazil Lenin. Za prestavljanje teh meja Hruščev potrebuje Tita...

Po izkušnjah s kominformom, bodo jugoslovanski komunisti drugič šli na led?

Leta 1947 je odpadlo na sovjetski tabor blizu 50% jugoslovanske zunanje trgovine in zdaj ta delež znaša okrog 25%. Po novi trgovinski pogodbi bi morale jugoslovansko-sovjetske izmenjave v letu 1963 narasti na 100 milijonov dolarjev. In delež sovjetskega tabora v jugoslovanski zunanji trgovini naj bi do leta 1965 presegel 30%. V Beogradu upajo, da bodo lahko z uvozom iz držav SEV-a zadovoljili 50% jugoslovanskih potreb po industrijski opremi, strojih in reprodukcijskem materialu, ne da bi za to blago izdajali trdne zahodne valute.

Svet za vzajemno gospodarsko pomoč

Prav, a temu upanju sta postavljeni dve jasni gospodarski meji: trgovinska bilanca in razvoj SEV-a. Jugoslavija ima zdaj aktiven saldo v trgovini s sovjetskim taborom ter se ji splača povečati uvoz iz SEV-a do uravnovešenja bilance. In potem? Ali bo izvažala izdelke in surovine v sovjetski tabor zarublje in druge valute, ki so kos papirja brez zamenljivosti na svetovnem finančnem tržišču? Jugoslavija je že sama preveč zadolžena v tujini (preko 800 milijonov dolarjev) ter si ne more privoščiti luksuza, da bi poleg nevtralcem dajala kredite še Hruščevu in njegovim.

Svet za vzajemno gospodarsko pomoč ali SEV (Sojuz ekonomičeskoj vzaimopomošč) je leta 1949 ustanovil sam Stalin kot protitež proti Marshallovemu načrtu v zahodni Evropi. SEV je bil mrtvorojeno dete nekako do madžarske revolucije 1956. leta. Ob ljudski vstaji na Madžarskem je Kremelj uvidel, da mora izboljšati življenjsko raven svojih narodov ter okrepiti meddržavno sodelovanje v svojem vplivnostnem območju.

Bilateralne pogodbe v strogi odvisnosti komunističnih držav od Sovjetske zveze so začeli zamenjavati z multilateralnimi sporazumi federativnega sistema. Na nedavnem vrhunskem sestanku SEV-a v Moskvi so govorili o planiranju tja do leta 1980.

Kot bližnji cilj so si zastavili tako imenovano mednarodno socialistično delitev proizvodnje in kot končni cilj ustanovitev carinske zveze, kakršna je že na Zahodu Skupno evropsko tržišče. Prvi koraki do carinske zveze bi morali biti enoten plačilni sistem, skupna osrednja banka ter osnovna zamenljiva valuta (očividno rubelj).

Ali se morda hočejo jugoslovanski politiki vključiti v tako imenovano socialistično delitev dela, da jim bo Kremelj ukazal, naj opustijo jedrske inštitute, elektronske tovarne in težko industrijo ter naj raje kmetujejo kot Romuni ali Bolgari? SEV bo s carinsko zvezo postavil plot zunanje tarife, ali mislijo jugoslovanski ekonomisti obviseti na njem?

Gospodarski tisk ve povedati, da Hruščev priporoča Titu strožje planiranje ter obsežnejšo kolektivizacijo kmečke zemlje.

Jugoslovani imajo zdravo pamet ter je možno upati, da ne bodo hoteli iz delavskega samoupravljanja nazaj v planski dogmatizem, nazaj na nižji gospodarski sistem. V brošuri »Gospodarski uspehi v Sloveniji od osvoboditve do danes«, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1958, je pravilno zapisano, da je planiranje določanje proizvodnje in potrošnje brez upoštevanja tržišča. Delavsko samoupravljanje pa je

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 25. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Poletno popoldne«, mladinska radijska igra (Desa Kraševac), igrajo člano RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Cerkevni zbor iz Štavnice; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 18.00 Kinoklub, filmski svet v besedi in glasbi; 21.00 Folklor z vsega sveta; 21.30 Skladbe za godala.

• PONEDELJEK, 26. avgusta, ob: 11.45 Naš jukebox; 12.15 Iz slovenske folklorne: »Metev in teritev« (Niko Kuret); 18.30 Sodobni italijanski skladatelj; 19.00 Johannes Brahms: Madžarski plesi št. 1, št. 4 in št. 6; 19.15 Izvenevropska sporna ozemlja: »Palestina« (Saša Martelanc); 20.30 Antonio Smareglia: Istrska svatba, opera v treh dejanjih.

• TOREK, 27. avgusta, ob: 11.45 Mali ansamblji; 12.15 Potovanje po Italiji; 18.30 Sodobna simfonična glasba — Jurij Mihevc: Planeti, uvertura. Orkester Radiotelevizije iz Ljubljane vodi Uroš Krek; Pavel Šivic: Medjimurska in Kolo. Orkester Slovenske Filharmonije vodi Jakob Cipci; 19.00 Klarinetist Giorgio Brezgar; 19.15 Z mamico po sončnih stezicah; 21.00 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah — »Henrik Tuma« (Rafko Dolhar).

• SREDA, 28. avgusta, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Za naše žene; 18.30 Simfonične pesnitve; 19.00 Sopranistka Mileva Pertot. Na sporedu so samospeli Josipa Pavčiča; 19.15 Scipio Slataper: »Moj Kras« (Janko Jež); 21.00 »Graščina«, vesela in žalostna burka v treh delih (Lev Detela), igrajo člani RO; 22.55 Nova glasba — Henry: Dramatična kantata: The Veil of Orpheus (Orfejev pajčolan), pripravil Pavle Merku.

• ČETRTEK, 29. avgusta, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Henrik Tuma« (Rafko Dolhar); 18.30 Francois Poulenc: Trio za klavir, oboe in fagot; 19.00 Pevski zbor Julijske krajine — Furlanije; 19.15 »Potovanje na Mesec«, dramatisirana zgodba (Charles Chilton — Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške Filharmonije. Po koncertu — Svet umetnosti: »Vittore Carpaccio, življenje in delo« (Filibert Benedetič).

• PETEK, 30. avgusta, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Iz del dunajskih klasičkov; 19.00 Violist Pavel Skabar — Alexander Glazunov: Sen, Španska serenada, Trubadurjeva pesem; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Uporni Beatniki — »Predhodniki in mojstri« (Claudio Gorlier).

• SOBOTA, 31. avgusta, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Za naše žene; 15.30 »Hišo bo treba prenesti«, drama v štirih dejanjih (Giuseppe Di Rugogna — Jadviga Komac), igrajo člani RO; 18.30 Tržaški skladatelj: »Aldo Michelini« (Pavle Merku); 19.15 Na počitnicah; 20.45 Slovenski oktet; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Bohuslav Martinu: Koncert za violončelo in orkester.

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. avgusta, nedelja: Ludvik, Ljudevit
26. avgusta, ponedeljek: Bernard, Jadranka
27. avgusta, torek: Zlatko, Juš
28. avgusta, sredo: Avgustin, Miligoj
29. avgusta, četrtek: Janez, Sabina
30. avgusta, petek: Saša, Rozalija
31. avgusta, sobota: Rajko, Rajmund

CIVILNI INDEKS

Južnoafriška vlada, ki zastopa ostro politiko proti mirnemu sožitju s črnimi domačini, je kot prva sodobna država sestavila uradni seznam ali indeks prepovedanih knjig. Vseh skupaj je že nad 4000. Na listi prepovedanega čtiva je tudi knjiga »Naša pot v svobodo«, katero je napisal znani afriški državnik in pisatelj doktor Nkrumah. Prepovedane so tudi pravljice in povesti južnoafriškega črnega pisatelja Rive, ki so izšle že tudi v večini svetovnih jezikov. Politična in plemenska mržnja je res huda slepota za človeštvo.

Jugoslavija med Sevom in Setom ali med Scilo in Karibdo

(Nadaljevanje s 1. strani)

pravica delovnih kolektivov za gospodarjenje z družbenimi sredstvi ter priznanje tržnih zakonitosti blagovne proizvodnje. U poštovati je treba želje potrošnikov poakovosti in izbiri blaga ter si z nizkimi proizvodnimi stroški in konkurenčnimi cenami zagotoviti čim večji dohodek na tržišču. Vsekakor koristno čtivo tudi za sovjetske planerje!

Žal, glede kmetijske politike sovjetski in jugoslovanski komunisti nimajo drug drugega kaj učiti ter lahko le skupaj molijo »mea culpa«... Jugoslavija ima že 5 do 6krat večjo industrijsko proizvodnjo kot pred vojno, a kmetijstvo životari približno na predvojni ravni. Razlika je celo ta, da je Jugoslavija pred vojno žito izvažala (do 700.000 ton na leto), zdaj pa ga mora uvažati. Za ekonomično mehanizacijo je resda treba posestva povečati, a to še da leč ne pomeni — podržaviti. Nizka delovna storilnost na družbenih posestvih ali kolhozih je javna tajnost.

Kaj je mogoče doseči z moderno ekonomiko v kmetijstvu, so zgovorna priča Združene države. V kmetijstvu imajo zaposlenih le 7 milijonov ljudi ali 10% delovne sile, vendar ta manjšina prideluje toliko živil, da prehrani vseh 185 milijonov prebivalcev Združenih držav in še ostane ogromno pridelkov za izvoz. Seveda ameriško kmetijstvo temelji na zasebni lastnini in ne na kolektivizaciji, na tržnem in ne na planskem gospodarstvu, dalje na državnih podporah za znanstvene raziskave (semena, gnojila, razkužila, krmila) na obsežni mehanizaciji (na omenjenih 7 milijonov zaposlenih pride 9 milijonov kmetijskih strojev) ter na visoki komercializaciji kmetijskih pridelkov, to je na moderni organizaciji prodaje. Hektarski donos v Združenih državah je tolikšen, da bodo do leta 1970 lahko skrčile orno zemljo na polovico brez zmanjšanja proizvodnje.

SKUPNO EVROPSKO TRŽIŠČE

Odnose med Jugoslavijo ter Skupnim evropskim tržiščem ali SET-om smo v »Novem listu« že obširno obravnavali 22. novembra 1962. Vse ugotovitve ostajajo veljavne z dodatkom, da Jugoslavija zamuja vlak svetovnega gospodarskega ritma... Zamuja bolj iz političnih kot iz gospodarskih razlogov: kako so na primer mogli jugoslovanski politiki priznati Vzhodno Nemčijo ter se spreti z Zahodno Nemčijo, ki je poleg Italije njihov največji trgovinski partner!

Matematika ni mnenje: nad 50% jugoslovanske zunanje trgovine odpade na Zahod ter je tako gmoatna blaginja jugoslovanskega ljudstva povezana s tržnim gospodarstvom svobodnega sveta. SET je carinska zveza, v okviru katere se življenjska raven narodov dviga celo hitreje kot v Združenih državah. »Amerika« — bi lahko rekli — je v Evropi!

Jugoslovanski politiki naj ne tarnajo nad carinami SET-a, ko delno po lastni krivdi ostajajo pred vrati. Če že nočejo vstopiti v SET, naj se mu vsaj pridružijo po zgledu

18 nevtralnih afriških držav in Grčije ter v bližnji obdočnosti Turčije in Avstrije. Pridružitve politično ne veže rok ter gospodarsko nudi številne ugodnosti. Zakaj Jugoslavija vsaj ne pošlje zastopnikov v komisije SET-a?

Ceterum censeo — bi ponavljal stari Kato — v SET-u so trdne valute in reprodukcijski material, industrijska oprema in orodni stroji, brez katerih jugoslovansko gospodarstvo ne bo nikoli dohitelo svetovnega razvojnega ritma...

E. V.

—0—

Nemčija in moskovski sporazum

V ponedeljek zjutraj sta zahodnonemška poslanika v Moskvi in Washingtonu podpisala sporazum o delni ukinitvi jedrskih poizkusov. Sporazum, katerega so sklenile v Moskvi tri vodilne atomske sile: Amerika, Anglija in Rusija, prepoveduje nadaljevanje atomskih poizkusov v vodi, v zraku in v nadzračnem prostoru; v zemeljskih globinah smejo še delati jedrske poizkuse. Sporazum je podpisalo z Nemčijo vred že 66 držav.

Najbolj se upira Francija proti temu važnemu koraku za mirno sožitje. De Gaulle bi namreč hotel poprej Francijo opremiti z jedrskim orožjem, nato bi šele pristopil k »oboroženemu« sporazumu. Nemčija se je pa dolgo časa branila podpisati moskovsko pogodbo iz drugega razloga. Bala se je namreč, da bi se pristanek Zahodne Nemčije na sporazum smatral kot pravno priznanje vzhodno-nemške republike. Šele po raznih zagotovilih Amerike in Anglije je postavila svoj podpis na protiatomsko listino.

Obenem je na vsem državam podpisnicam poslala slovesno izjavo, da je le vlada v Bonnu edina predstavnica vseh Nemcev, tudi onih v Vzhodni Nemčiji. Njen podpis da torej ne pomeni priznanja Vzhodne Nemčije in delitve države na dva dela. Odobrava pa sporazum, ki je prvi korak do splošne, svetovne razorožitve.

VERSKA VOJNA

V Južnem Vietnamu je izbruhnila prava verska vojna med budističnim prebivalstvom in vlado. Budisti so v tej teželi v večini. Vladi pa načeljuje katoličan Ngo Dinh Diem, ki že nekaj časa okrnjuje verske svoboščine budističnih sodržavljanov. V znak protesta proti zatiranju svobodne veroizpovedi se je dalo že več budističnih menihov kar živih sežgati. Dvanajsttisoč jih je pa stopilo v gladovno stavko.

Za pravice budističnih sorojakov je nastopil tudi katoliški nadškof v Saigonu msgr. Ngwyen Van Binh. V 1 osebni poslanici poziva vlado k verski strpnosti in nasprotuje, da bi država dala katoliški Cerkev izredne pravice. V pastirskem pismu pravi, da »nekateri ljudje zamenjujejo politično oblast, ki vlada Vietnam, z duhovno silo, ki vodi Cerkev v Vietnamu.« Na državne predsednika Ding Diema se je obrnil sam papež Pavel VI. z opozorilom, naj skrbi za notranji mir in pomirjenje verskih nasprotstev.

Angleži in Japonci izpodrivajo Sovjete

Velika Britanija in Japonska utegneta prevzeti mesto Sovjetske zveze v trgovini s komunistično Kitajsko. »Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima!« bo menda držalo tudi tukaj.

Glasi lo kitajske komunistične stranke »Jenmin Jihpao« ali »Ljudski dnevnik« dalje očita sovjetski vladi, da je ob izbruhu ideološkega spora ustavila izvedbo važnih industrijskih načrtov na Kitajskem in da je čez noč odpoklicala domov 1.300 strokovnjakov.

Po drugi strani so Angleži pred kratkim odprli v Pekingu svojo prvo industrijsko razstavo po vojni na Kitajskem. Ob tej priložnosti so prispeli na trgovinska pogajanja v kitajsko prestolnico predstavniki največjih britanskih tovarn strojne in kemične stroke. Pričakujejo, da bo trgovina med obema državama močno narasla. Kitajcem primanjkuje tujih valut ter bodo uvoz iz Velike Britanije plačali deloma z izvozom svojega tradicionalnega blaga in deloma se bodo okoristili z britanskimi krediti. Na pogajanjih v Hong Kongu so jim Angleži pred kratkim odobrili posojilo okrog 10 milijard lir.

Kitajci bi zlasti radi izboljšali promet in kmetijstvo ter nujno prosijo Veliko Britanijo za kemične obrate, za lokomotive in

traktorje. Upajo, da bodo na ta način odpravili vsaj nekatera najbolj kočljiva ozka grla v sedanji politiki.

Kot rečeno, hočejo izkoristiti priložnost novega položaja na svetovni šahovnici vzhodnem taboru Japonci, ki so tradicionalni trgovinski partner Kitajske. 200 japonskih podjetij je spomladi sodelovalo na mednarodnem velesejmu v Kantonu in oktobra bo v Pekingu velika japonska industrijska razstava. Aprila so nadalje Japonci odprli komunistični Kitajski kredit v znesku dveh milijonov in pol funtov šterlingov.

—0—

GIBANJE GOSPODARSTVA V SLOVENIJI

Iz Jugoslavije poročajo, da je bilo gibanje gospodarstva zlasti v republiki Sloveniji v prvem polletju 1963 pozitivno. Proizvodnja slovenske industrije je narasla za 13 odstotkov v primeri s prvimi 6 meseci leta 1962 ter je bil letošnji plan konec junija izpolnjen za 50 odstotkov. Vendar je negativno dejstvo, da nekatere važne industrijske panoge, ki izdelujejo reprodukcijski material, niso dosegle planirane proizvodnje ter to lahko slabo vpliva tudi na ostalo industrijo.

Izvoz Slovenije se je v prvem polletju povečal za 40 odstotkov v razmerju z enakim lanskim obdobjem. Ljubljanski list »Delo« pripominja, da to še ni dovolj, ker še niso bile izkoriščene vse možnosti ter je bil lanski izvoz sorazmerno nizek.

Eden izmed ciljev letošnjega plana je stabilizacija tržišča. Cene industrijskih proizvodov so se baje že ustalile in cene kmetijskih pridelkov kažejo sezonsko težnjo po padanju. Kmetijska proizvodnja še ni prišla v zadostni meri do izraza.

VSI SMO ENAKI

Za prihodnjo sredo, 28. avgusta, so organizacije ameriških črncev napovedale velikanski demonstrativni pohod skozi Washington. Organizatorji napovedujejo zbor preko 100.000 črnskih zastopnikov. V posebni brošuri so izdali točna navodila za miren in tih protest, ki ugovarja proti še vedno obstoječemu plemenskemu razločevanju v nekaterih ameriških zveznih državah. Geslo zborovavcev je: Svoboda in enaka pravica za vse! Pohoda se bo udeležilo tudi večje število vidnih osebnosti. Katoliški škofje Združenih držav so izdali poslanico o mirnem sožitju različnih plemen. Ameriški predsednik Kennedy je obljubil, da bo sprejel zastopnike črnskih zborovavcev.

Nikakor pa še ni gotovo, ali bo manifestacija za plemensko enakost mirno potekla. Vodja »ameriške nacistične stranke« Lincoln Rockwell je namreč prav za isti dan napovedal protipohod svojih privrženec. Dodal je še, da bodo ameriški nacisti poskrbeli za nered v prestolnici.

Obravnava proti orožnikom

Včeraj je sodišče v Tridentu začelo s sodno obravnavo proti desetorici orožnikov, med katerimi sta tudi dva častnika. Orožniki so obtoženi, da so pretepali in kruto ravnali z osmimi pripadniki južnotirolske nemške manjšine; te so aretirali v poletju 1961, ko so se vršili po deželi podobni atentati kot danes.

Nemški obtoženci čakajo v ječi na obravnavo, ki se bo vršila pred milansko poroto. Medtem so pa preko svojih odvetnikov naperili tožbo proti omenjenim orožnikom. Zagovorniki predlagajo kar 40 prič. Obravnava, ki vzbuja v sedanjem napetem političnem ozračju na Južnem Tirolskem veliko zanimanje, se bo bržkone precej zavlekla.

Svetovni sklad iz razorožitve

Ena puška manj, en kos kruha več! To bi moralo biti — je napisal neki rimski gospodarski dnevnik — geslo nove svetovne civilizacije, ki je končno razumela, da je edina prava politična zmaga v spoštovanju človekovega življenja.

Omenjeni list je tako komentiral atomski sporazum, ki so ga podpisali v Moskvi, ter predlog Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO), po katerem naj bi ustanovili Svetovni sklad iz razorožitve.

Vse države od Washingtona do Moskve naj bi v sklad vlagale denar, katerega bi prihranile pri atomski in splošni razorožitvi. Velik politični uspeh, kakršnega tvorijo atomski sporazum, je tako prvič povezan z osnovnim gospodarskim problemom, katerega odpira lakota milijonov ljudi. FAO je med tretjo svetovno anketo sestavila zemljevid stradajočih in podhranjenih ljudi.

To je nov in istočasno zelo star svet, v katerem ni izbire za ta ali oni politični režim, za to ali ono idejo, ker je lakota ideja sama na sebi, kot je ideja življenje, kadar je v nevarnosti.

FAO poudarja, da je treba Sklad iz razorožitve ustanoviti takoj ter hitro pomagati prebivavstvu, ki umirajo od lakote. Dvakrat dà, kdor hitro dà! V teh zgodovinskih urah, kot jih lahko imenujemo zlasti za primer, če bodo dogovorom sledila dejanja, ne bo prišlo do miru ali bo to le čuden mir, če bo kraljeval nad milijoni stradajočih okostnjakov, kateri bodo dalje prisiljeni preklinjati življenje, rešeno pred atomsko bombo.

Potrebno je torej tudi, da atomsko bombo zamenja velikanski hleb kruha, h kateremu se steza toliko rok...

Tuji tisk o italijanskih problemih

O sredinsko-levičarski problematiki ter gospodarski konjunkturi v Italiji pišejo tudi tuji listi. Tako francoski »Le Monde« ugotavlja, da je ta konjunktura — vsaj na zunaj — odlična. Število brezposelnih je od pomladi 1962 do pomladi 1963 dalje padlo, in sicer po uradnih podatkih za 30%. Med brezposelnostjo in podzaposelnostjo ni jasne meje, vendar padanje prve potrjuje tudi dejstvo, da mora kovinska industrija že iskati delovno silo v tujini, celo v Grčiji.

Narodni dohodek v Italiji je lani narasel za 6,1%, kar je večja stopnja kot v drugih državah Skupnega evropskega tržišča. Industrijska proizvodnja se je dvignila za 9,5%, kar v Italiji smatrajo za nekaj naravnega zaradi nižjega izhodišča industrije v primeri s konkurenčnimi evropskimi državami.

Ameriška revija »U. S. News and World Report« je zapisala, da se v Evropi znova pričinja »boom«. Podatki o italijanski industrijski proizvodnji potrjujejo to optimistično predvidevanje. Po italijanskih cestah kroži okrog 3 milijone in pol avtomobilov. Lani jih je Italija izdelala okrog 950.000. V prvih 4 mesecih 1963 je avtomobilska industrija povečala proizvodnjo za 24,2% v Italiji, za 16,1% v Zahodni Nem-

čiji, za 12,1% v Franciji ter za 11,5% v Združenih državah. Po drugi strani je italijanski izvoz avtomobilov padel od 36 na 29%, a to ni tragično, ker so še znatne možnosti za prodajo na domačem tržišču.

Nevarnost inflacije

V nadaljevanju »Le Monde« in švicarski list »Neue Zürcher Zeitung« opozarjata na nevarnost inflacije v Italiji. Cene so se dvignile v prodaji na debelo in na drobno. Tudi v izvozu so postale težje kot v kateri koli drugi državi Skupnega evropskega tržišča.

Švicarski časopis spominja na zagotovilo Leonejeve vlade, da bo branila trdnost lire. Socialni prerod v Italiji je treba izvesti, a je treba pri tem paziti, da ne bo prišlo do gospodarskega nerada in inflacije. Prvič po mnogih letih je v Italiji prišlo do nesorazmerja med povišji plač ter dvigom proizvodljivosti. Na krivuljo cene — plače vpliva tudi premična lestvica, zaradi katere se podražitev živil prenese še na stroške v industriji. Višji stroški so otežkočili izvoz ter se je zaostri lo neravnovesje med izvozom in uvozom. Dotok tujih kapitalov v zadnjem času ni kompenziral odtoka lir ter nevidne postavke niso mogle preprečiti primanjkljaja v plačilni bilanci s tujino.

Tržaškega

VIDEMSKI SPORAZUM

Včeraj je minilo 8 let, odkar je bil podpisan videmski sporazum med Italijo in Jugoslavijo glede obmejnega prometa. Važnost tega dogovora ima velike psihološke in praktične posledice. Padla je meja, ki je ločila družine, rezala posesti na dva kraja. Ljudje, ki so skozi stoletja živeli v istem življenjskem prostoru, se zopet srečujejo in nesmiselna mržnja med dvema narodoma pojenja.

Praktične posledice pa pokažejo številke o obmejnih prehodih; skoro 52 milijonov jih je bilo v teh osmih letih! Gospodarske koristi za oba obmejna pasova so izredno velike.

Stalna mešana komisija bo v najkrajšem času izdala priročnik, v katerem bodo zbrane vse določbe, ki se tičejo obmejnega in blagovnega prometa.

Upamo tudi, da bo za obletnico prišlo do tako potrebne razširitve obmejnega pasu na obeh straneh.

Ricmanje:

NOVI ŽUPNIK

Za župnika naše stare in znane ricmanjske fare je bil pred kratkim imenovan dosedanji župni upravitelj dr. Angel Kosmač. K imenovanju iskreno čestitamo in želimo, da bi naš dušni pastir imel mnogo uspeha pri svojem delu. Čestitkam in tem željam se pridružuje tudi Novi list.

KMEČKI TABOR NA OPČINAH

Kmetijska zadruga iz Trsta je tudi letos priredila v prostorih Prosvetnega doma na Opčinah svoj tradicionalni Kmečki tabor. Spored tabora je obsegal razstavo kmetijskih strojev in orodja, razstavo umetnih krmil in povrtin ter končno tekmovanje v slikarstvu. Slikarji so morali v določenem času izgotoviti svoja dela.

Prireditve se je zaključila v nedeljo. Med kratko slovesnostjo so razdelili nagrade vrtnarjem, ki so razstavili svoje pridelke, ter tudi nagrade slikarjem, ki so se udeležili tekmovanja. Med dvema prvima nagrajencema je mladi slovenski tržaški umetnik Klavdij Palčič.

SMRT VISOKEGA URADNIKA

Zadet od srčne kapi je v torek zjutraj iznenada umrl dr. Mario Cappon, šef kabineta generalnega vladnega komisarja v Trstu dr. Mazze. Pokojniku je bilo komaj 54 let.

Dr. Cappon je bil doma iz Trsta. Službo v našem mestu pa je nastopil leta 1954, kamor je prišel iz Gorice, kjer je med drugim bil ožji sodelavec bivšega prefekta in

pozneje generalnega komisarja v Trstu dr. Palamare. Vodilni položaj na generalnem komisariatu je ohranil tudi po prihodu dr. Mazze, saj je veljal za strokovnjaka v tržaških zadevah. Bil je tudi član italijansko-jugoslovanskih komisij za narodne manjšine in za maloobmejni promet.

Odličan koncert

Tržaški ljubitelji zborovskega petja so imeli v ponedeljek priložnost poslušati zares kvalitetno petje. V Avditoriju je namreč nastopil komorni moški zbor iz Celja, ki se je na poti v Toskano, kjer se v mestu Arezzo udeležuje znanega mednarodnega tekmovanja pevskih zborov, ustavil v našem mestu.

Spored koncerta je obsegal tri dele. V prvem je zbor, ki ga vodi prof. Egon Kunej, izvajal polifonske skladbe Gallusa, Palestrine in drugih znanih skladateljev polifonske glasbe. V drugem delu koncerta so bile na sporedu dela slovenskih skladateljev, v tretjem pa skladbe svetovno znanih umetnikov.

Petje je bilo tako dovršeno, da je tudi najbolj zahtevnim poslušavcem iztrgalo navdušen aplavz. Nastopajoče je pozdravil prof. Ubald Vrabec, predsednik SPZ, se jim je zahvalil za prijeten kulturni večer in želel, da bi jih kmalu ponovno videli v naši sredi.

Razveseljivo je, da je bila kljub neprijetni sezoni za takšne koncerte dvorana Avditorija polna.

DVE SMRTNI NESREČI

V zadnjih dveh dneh sta se na cestah našega ozemlja pripetili prometni nesreči, ki sta zahtevali dve smrtni žrtvi. V torek je v bližini nadvoza pri Fernetičih zgubil življenje 51-letni Tržačan Marcel Ušaj iz ul. Costalunga, v sredo pa je na obalni cesti v neposredni bližini predora pod Nabrežino našel smrt 30-letni Renato Civitico iz Novare.

Avto (Fiat 600), v katerem je zgubil življenje Ušaj, je vozila njegova 18-letna hčerka Ariana. Kako je prišlo do nezgode, še ni natančno pojasnjeno. Nekateri trdijo, da je nesrečo povzročil avto, ki je Ušajevo vozilo prehitel na nedovoljenem mestu. Dekle je tako zgubilo oblast nad krmilom in avto je treščil v neko nemško vozilo, ki je prihajalo iz nasprotni smeri.

Nezgoda na obalni cesti pa je povzročila spolzka cesta. Neko težko vozilo je treščilo v avto Fiat 500 in ga dobesedno zmečkalo. En potnik je zgubil življenje, trije pa so bili ranjeni.

Obeh nesreč pa je vsekakor kriva prehitra in neprevidna vožnja.

CENE KRUHA

Včeraj se je končno uredila zadeva s cenami kruha, ki jih je združenje pekov pred kratkim na svojo roko zvišalo. Prefekturni odbor za cene je v sporazumu s predstavniki pekov sklenil, naj ostanejo cene navadnih vrst kruha nespremenjene, za boljše vrste pa je dovoljen povišek 20 lir na kg.

Kruh se bo torej še vedno prodajal po

88, 110, 120 in 140 lir za kg, cene ostalih vrst kruha pa se lahko zvišajo za 20 lir pri kg.

Dr. MIRKO OBAD

V noči med nedeljo in ponedeljkom je v bolnišnici v Zagrebu po dolgi in mučni bolezni umrl dr. Mirko Obad, znani slovenski tržaški gospodarstvenik in javni delavec. Pokojnik je bil doma iz Saleža, kjer se je rodil pred 54 leti. Po dovršeni pravni fakulteti v Ljubljani se je zaposlil v Zagrebu, od koder se je po drugi svetovni vojni vrnil v rodne kraje, ki jih je zaradi fašističnega preganjanja moral prej zapustiti.

Od leta 1952 do leta 1956 je bil župan zgoniške občine, izvoljen na listi Slovenske skupnosti. Tedaj se je izkazal kot dober upravitelj, saj so se za časa njegovega županovanja izvedla v zgoniški občini mnoga važna javna dela. Novo šolsko poslopje v Zgoniku je tudi sad njegovih prizadevanj.

Skoraj do smrti je bil pokojnik v vodstvu mnogih slovenskih gospodarskih organizacij ter ustanov v Trstu. Njegove telesne ostanke so položili v grob v rodnem kraju. Naj v miru počiva! Gospe soprogi, hčerki in ostalim sorodnikom izrekamo globoko sožalje, kateremu se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

SOLSKA OBVESTILA

Ravnateljstvo Drž. znanstvenega liceja s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da se pričnejo vsi popravni izpiti — sprejemni za klasični licej — vstopni in razredni — v jesenskem roku 1962/63, dne 2. septembra 1963 ob 8,30 s pismenim izpitom iz slovenščine.

PRISPEVKI ZA SKOPIJE

Cok Antonija, Lorjer 338, L. 1.000; N. N., Gorica, L. 30.000; A. A. L. 10.000.

Beneška Slovenija

CEDAD

V našem starodavnem mestu smo imeli to poletje celo vrsto različnih prireditev. V prvi polovici avgusta je privabila običajna poletna slavnost na hladne bregove Nadiže veliko množico ljudstva od blizu in daleč.

Velike slovesnosti so bile tudi prejšnji teden ob praznovanju mestnega patrona svetega Donata. Prišel je tudi videmski nadškof, ki je vodil veličastno procesijo po mestu.

Sportniki se pa pripravljajo na svojo prireditve. Za dan 1. septembra so napovedane velike avtomobilske dirke na progi Čedad-Stara gora. Organizira jih že tretje leto avtomobilski klub v sklopu treh Benečij.

Vse te svetne in tudi cerkvene roslave precej pripomorejo k razvoju turizma v vsem čedadskem okrožju.

SLENART

Po vsej Nadiški dolini so se to poletje pojavili prav neljubi gostje in še v prav velikem številu. To so divji merjasci, ki prihajajo baje čez mejo, seveda kar brez prepustnic. Nekateri so mnenja, da je krivo deževno vreme, ki jih sili iz gozdov globoko v dolino. Brez dvoma pa jih vabijo njive z dozorelim krompirjem in koruza, ki ima že mehko zrnje. Prav na teh dveh pridelkih povzroča ta zverjad po vsem našem okolišju že zelo občutno škodo.

Dr. VRTOVEC JUŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

POČITNIŠKA SEJA

Zvečer pred Velikim šmarnom so se zbrali naši občinski možje k zadnji poletni seji. Prevelike vneme za sejanje niso pokazali; saj jih je manjkalo točno polovica. Za polnoveljavni začetek seje so morali počakati še četrte ure, dokler nista prišla še dva tovariša, ki sta se opravičila, da sta šla na črno kavo.

Ker je bil župan nekam slab, je vodil sejo podžupan. Važnih predlogov niso mogli sprejemati, ker je manjkala zanje določena po poslovniku nadpolovična večina. Eden in dvajsetega svetovavca, da bi bilo zadostno število, pa ni hotelo od nikoder biti. Od petih slovenskih zastopnikov so manjkali trije.

Z dnevnega reda so zatorej morali odložiti razpravo o najetju posojila za izboljšanje mestne razsvetljave. Nato so občinski svetovavci prešli na druga vprašanja, ki se tičejo običajne mestne uprave. Odboren je bil izredni strošek 10 milijonov lir za vzdrževanje bitumiranih ulic.

V tem strošku je menda všteta tudi cesta s Katarinijevega trga pod uršulinskim zidom do Livade. V enem samem dnevu se jo z modernimi stroji lepo pokrili z novo plastjo bitumiranega peska; prej pa mesece in mesece pritožb. Nezadovoljni so ondodni mestni prebivalci pa še vedno in po vsej pravici. Pot za pešce pod zidom je še vedno pokrita s kupi smeti, kalužami, škatlami in podobno ropotijo; odtoki so se zamašili. Kaj bi ne bili mogli mestni očetje primakniti še kak tisočak, da bi se tudi tista nesnaga odstranila? Bo pač treba počakati na jesensko sejo.

- Kanalska dolina

do. Kmečki gospodarji so se obrnili na oblasti, naj jim pomagajo proti tej nadlogi. Vložili bodo tudi prošnjo na občino, da bi jim vsaj delno povrnili škodo.

TRBIZ

Za Veliki šmaren je bilo v mestu in po vsej dolini izredno živo. Izletniki iz Avstrije in Nemčije so se ustavljali bolj malo pri nas; vabilo jih je morje. Prešlo pa je preko meje na Kokovem samo na praznik preko 6000 avtomobilov. Naslednje dneve tudi približno po toliko. Obmejni organi so imeli posla čez glavo; vendar se je promet precej redno odvijal in brez nesreč.

Dosti obiska je bilo tudi na Sv. Višarjah. Priromali so nekateri pevski zbori z Goriškega. Slišali smo tudi cerkveni zbor iz Pevme. Še več je pa bilo izletnikov in izletnic v kratkih hlačah, kar ni preveč dostojno za božjo pot.

Brez nesreč pa tudi letošnje poletne počitnice niso šle mimo. Smrtna nesreča se je pripetila na križpotju k jezerom v Fužinah na mostu čez Slico. Na motornem kolesu sta se vozila Tomaž Kekelj in znani smučar Cecon, oba iz Fužin. Bržkone zaradi prenašne vožnje je vozilo zdrknilo na ozki pločnik in je vrglo oba mladeniča v kamenito ograjo. Kekelj si je prebil lobanjo in je po nekaj urah izdihnil. Njegovega tovariša so pa hudo ranjenega prepeljali v bolnišnico.

DAVČNE OLAJŠAVE

S prihodnjim letom bo približno 1100 goriških davkoplačevancev razbremenjenih. Oproščeni bodo namreč dopolnilnega davka, ker je zadnji vladni odlok določil 960.000 lir kot najnižjo obdavčljivo vsoto. Z zakonom od maja 1959 je ta meja znašala 720.000 lir, po odbitku 240.000 lir in 50.000 za družinskega člana.

Goriški davčni okraj bo torej imel po novem letu nekaj čez 4000 davkoplačevancev, podvrženih dopolnilnemu davku (complementare).

KRUSNA VOJNA

Poleg raznovrstnih zabav, nesreč in drugih zanimivosti so prinesle poletne počitnice goriškim, pa tudi tržaškim gospodinjam kaj neprijetno presenečenje. Kar na hitro in na brzo roko so peki začeli prodajati kruh po 160 in celo po 180 lir za kilogram. Za praznike ni bilo mogoče kupiti običajnega kruha po 125 lir. Peki so se vsi enako izgovarjali, da so dodali kruhu olje, ker da se le na tak način vzdrži še za dan po prazniku, ko so pekarnice zaprte.

Odjemavci se skoro niti navedli niso, češ naj bo za te šmarne dni, čeprav je tisti dodatni kanec olja res nekam preveč drag.

Navadnega kruha je pa še potem primanjkovalo; cene se niso znižale. Peki so se začeli izgovarjati, da jih delavci stanejo preveč in da morajo tudi oni zvišati cene — kar po 40 ali 60 lir na kilogramu? Slišali so se glasovi, da če so mesarji kar na tiho potiskali cene mesu kvišku, kako da bi torej tudi peki ne smeli. Oblastva se tudi niso zganila; gospodinjje so se spraševale, kaj dela tisti pokrajinski svet, ki bi moral nadzorovati cene.

Končno pa, kje je rečeno, da morajo revnejše družine kupovati »oljnati« in ne primerno dražji kruh, ne pa navadnega?

Zadeva je prišla že pred občinski svet, ker je svetovavec Fantini naslovil na župana vprašanje, kaj misli ukreniti, da se bo stalno, tudi ob sobotah, prodajal običajni kruh po stari ceni 120 lir za kilogram.

Odjemavci pričakujejo, da bo tudi prežetura prav odločno posegla vmes.

VRH

Ceste, šola, vodovod, to so že od nekdaj naše posebne skrbi. Le polagoma prihajajo te tri zadeve do končne ureditve. Dobre asfaltirane ceste se še vedno izogibljujejo naše vasi.

Vojaška uprava je poskrbela za asfaltiranje ceste, ki vodi iz Petovelj pod Vrhom k Debeli griži. Komaj dober kilometer od zgornjega konca gre mimo nas. Tisti konček pa nočejo in tudi ne morejo urediti niti dobrdobska niti sovojenjska občina; vojaška uprava seveda tudi ne, ker ne spada v spomeniški okoliš. Zato bo voda ob nalivih še nadalje rila po tistem klancu. Enako je z drugim klancem, ki gre z Vrha do pokrajinske ceste.

Počasi gre tudi s popravila potrebnim šolskim poslopjem. Občina je že davno prosila v Rim za prispevek; odziva pa še

Iz Goriške

ni nobenega. Županstvo je sklenilo, da bo ubralo drugo pot, preko ustanove ISES.

Do končne ureditve pa bomo prišli v kratkem glede izpopolnitve vodovodne mreže. Država je namreč dodelila furlanskemu vodovodnemu konzorciju prispevek 20 milijonov lir, da se uredi vodovod na Martinščini in na Vrhu. Od te vsote je deležna sovojenjska občina, kamor spadamo tudi mi, 6 milijonov in 800 tisoč lir. Določena vsota bo pa najbrže komaj krila vse stroške.

ŽUPNIJSKE SPREMEMBE

V mestni župniji na Placuti je prišlo ta teden do nenadnih sprememb. Premeščeni so bili skoro vsi frančiškanski patri z župnikom Doneiem vred. Župnik se je v ponedeljek poslovil ves žalosten od svojih vernikov. V Gorici je deloval nad 30 let. Opravljal je tudi dolgo let gvardijansko službo na Kostanjevici. Bil je dobra duša Slovenskim vernikom pa ni mogel postreči in je bilo tudi njemu samemu žal, da se ni naučil slovenščine.

Na njegovo mesto bo prišel p. Endrizzi, ki je bil po prvi svetovni vojni za gvardijana na Sveti gori. Z njim pride tudi nekaj drugih patrov; med njimi baje tudi eden, ki pozna slovenski jezik.

KRMIN

Kot vsako leto se v Krminu tudi letos že živahno pripravljajo za »bendimske šagre«. Krajevna turistična organizacija je določila 29. september kot dan trgatvene proslave. Na sporedu je povorka z grozdom okrašenih vozov, športne prireditve, folk'orni nastopi in ples.

Krmin že nekaj let prednjači pri teh značilnih jesenskih prireditvah kot središče vinorodne okolice. Praznik grozdja bodo obhajali tudi v Gorici, Gradiški in v Trzinu, a bolj v majhnem obsegu z razstavami grozdja in pokuševalnicami izbranih vin. Letos bodo prišla vsa grla na svoj račun, ker se obeta prav dobra trgatva.

SMRT

V ponedeljek popoldne je nenadoma umrl Josip Fiegl, lastnik znane restavracije »All'Università« na Travniku. Pokojnik, ki je imel 66 let, je trpel na srčni hibi in naduhi, a ni kazalo, da ga bo tako hitro vzelo.

Vse svoje življenje je bil pravi korenjak. Poznan je bil v vseh lovskih družbah. Po očetu Mihlu podedovani gostinski obrat je dvignil v udobno restavracijo, ki je postala zlasti v poletnih mesecih priljubljeno shajlišče goriških meščanov in okoličanov.

S pokojnim Pepitom je zopet zginila iz naše sredine značilna osebnost slovenskega gostilničarja. Mir njegovi duši; družini izražamo globoko sožalje.

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čim prej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kako gledajo črnski pisatelji na belca

Značilnost črnskih literatur je zlasti ta, da se poslužujejo jezikov dosedanjih gospodarjev, predvsem francoščine in angleščine, kar je seveda paradoks, ker preveča črnske literature živ protikolonialistični duh, ki meji včasih že skoro na histerijo oziroma na fiksno idejo. Črnski jeziki so namreč še premalo izobraženi za potrebe moderne literature, poleg tega pa je ogromna večina afriškega prebivalstva, kot znano, še nepismena, in bi v domačem jeziku napisana dela skoro ne imela bralcev.

Moderna afriška in sploh črnska literatura se je začela ob koncu prejšnjega stoletja skoro istočasno v Afriki in Ameriki. Začela se je s poezijo, kot vsepovsod na svetu. Toda prvi pravi črnski pisatelj v Afriki je bil Thomas Mofolo iz Basutolanda, ki je napisal v angleščini že čudovito zrela dela, medtem ko je bil prvi afriški pisatelj v francoskem jeziku Bakary Dialo, znan zlasti po romanu »Force-Bonté«. Oba pa sta bila še pod vplivom svojih evropskih učiteljev. Prvi afriški roman, ki že razodeva novo zavest in samozavest črne rase ter njeno teženje po osamosvojitvi od belega pokroviteljstva in po lastnem poslanstvu, pa je napisal Paul Hazoumé, znan tudi kot etnolog. Njegov roman nosi naslov »Doguicimi« in v njem je orisal vsakdanje življenje Afričanov, njegovo vrenje in resničnost, ki dotle ni vzbudila pozornosti evropskih avtorjev, ki so iskali le eksotičnosti. Najbolj črnsko zavedni in angažirani pisatelji romanopisci današnje Afrike pa so Senegalec Abdoulaye Sadi, Mongo Beti, ki se podpisuje včasih tudi s psevdonimom Eza Boto, in Ferdinand Oyono, oba doma v Kamerunu, Južnoafrikanec Peter Abrahams in Kongočan Jean Malonga. K tem je treba prišteti še Amosa Tutuola iz Nigerije in Camara Layea iz Gvineje, ki pa sta bolj romanopisca poeta kakor pa politično zavzeta tožitelja belcev ali oznanjevalca socialne in politične stvarnosti v svoji domovini.

Nas in bele bralce sploh zanima zlasti to, kak odnos imajo ti črnski pisatelji do belega človeka in do Evrope ter Amerike. Po tem namreč lahko sklepamo, kak odnos imajo črnici na splošno do ljudi bele polti, svojih nekdanjih kolonialnih gospodarjev, in če pri tem razlikujejo med tistimi belimi ljudmi, ki niso nikoli uganjali kolonializma v Afriki, in med tistimi, ki so res živeli med črnici in gledali zviška nanje.

THOMAS MOFOLO

Thomas Mofolo je bil sin krščanskih staršev in vzgojen je bil v misijonski šoli. Postal je učitelj, nato pa je vodil tiskovni urad pariške evangelijske misije, ki širi verske brošure v južnoafriški deželi Basuto. Prvi Mofolov roman nosi naslov »Človek, ki blodi proti vzhodu«. V njem pripoveduje o dogodivščinah sina nekega poveljarja Basutov. Deček Fekesi uide iz domače vasi ter se napoti proti vzhodu, ker je slišal v sanjah glas, ki mu je velel iskati resnico. Thomas Mofolo je hotel s to svojo knjigo počastiti krščanstvo, hkrati pa naj bi bila zahvala prosvetljenim kolonizatorjem, ki so omogočili avtorju vstop v svet kulture. Njegov junak, Basuto deček Fekesi, hvaležno razmišlja, kako so ga naučili brati in pisati, in srce mu je prekipevalo od veselja, ko je spoznal, da vse tisto, kar je šel iskati, zares obstoja, in da obstoja še toliko drugih stvari, o katerih sploh ni vedel, da so. Sprejel je vsak nauk belcev in je imel zaupanje vanje. Toda kritiki mnogo bolj cenijo drug Mofolov roman, z naslovom »Chaka«, ki smo ga že omenili. To je zgodba o velikem črnskem poveljarju, ki žrtvuje na čarovnikov nasvet za oblast tisto, kar ima najrajši, to je svojo prelepo nežno mlado ženo Noliwé, ki pričakuje otroka. In res si pridobi veliko kraljestvo, a končno ga ubijeta lastna brata in rešita tako ljudstvo njegove neznosne tiranije. Mofolo je napisal ta roman v jeziku basuto, spontano in ne pod vplivom evropske literature, zato je prežet s čarom pristnega črnskega življenja in mišljenja. V njem pa je pripisal po mnenju misijonarjev preveč važnosti čarovništvu in tako se jim je zameril. Zaradi uvedbe rasistične zakonodaje v Južni Afriki je Mofolo pozneje veliko pretrpel in je naj-

brž spremenil svoje mnenje o belcih in njihovi dobroti.

Prvi afriški pisatelj, ki se je zavestno odpovedal konformizmu in odkrito povedal, kaj mislijo črnici o belcih, pa je bil René Maran, v katerem vidi sedanja generacija afriških pisateljev svojega predhodnika. Zanimivo je, da je bil rojen René Maran na otoku Martinique v Karaibskem morju ter je zrastle v Fort-de-France, študiral pa je v Parizu. Postal je francoski upravni uradnik v srednji Afriki in tam je začutil, da so njegove korenine v afriški zemlji, v katero se je zaljubil. Napisal je roman »Batouala«, v katerem je izrazil nevoljo črncev nad belci, ki jim ne dajo živeti po njihovih šegah, ampak jih hočejo vzgajati in jih kaznujejo za stvari, katere črnici ne smatrajo za zločin, kot n. pr. če črncem do krvavega pretepe svojo ženo. Ta vsiljiva pravica belcev do vmešavanja v njihovo življenje spravlja črnce v jezo in vzbuja v njih trmoglavo upornost. Čeprav René Maran nekoliko ironizira to črnsko občutljivost in njihovo pojmovanje pravice, je v romanu vendar čutili, da drži z njimi proti belcem. Zaradi tega je baje izgubil svojo službo kot kolonialni uradnik, čeprav je dobil za ta roman leta 1921 Goncourtovo nagrado. Danes velja to njegovo delo za prvi roman, ki je zavestno izrazil problematiko črnske rase v modernem svetu.

AMOS TUTUOLA

Amos Tutuola iz Nigerije je zdaj star 42 let. Njegovi starši so bili kristjani iz rodu Yoruba. Hodil je v šolo protestantske Rešilne armade in je postal končno letalec nigerijskega vojaškega letalstva. Zaslovel je z romanom »Pivec palmovega vina«. To je fantastičen v angleščini napisan roman o Nigerijcu, ki gre iskati v mesto mrtvih svojega hlapca, ki mu je narezoval palme in mu nacejal iz njih vino; pri plezanju na palmo pa se je smrtno ponesrečil, tako da je ostal njegov gospodar brez najljubše pijače. Zaradi tega so ga zapustili tudi prijatelji. Med iskanjem mrtvega

Kako obravnavajo problem ostali pisatelji

O težavnem položaju mulatov med črnici in belci razpravlja v svojih romanih senegalski pisatelj Sadi, rojen leta 1910. Sadi je prijatelj in sodelavec senegalskega predsednika Sédarja Senghorja, ki je, kot znano, tudi sam dober pesnik. Po veri pa je mohamedanec. Njegov oče je bil nekaj muslimanski vrač, katerim pravijo marabú. Študiral je na muslimanski visoki šoli in predstavlja združene v svoji osebi različne kulturne in rasne vplive. Zadnji čas je objavil v založbi revije »Présence Africaine« v Parizu roman »Nini«, v katerem pripoveduje o usodi mulatke, ki ima v sebi samo petino črnske krvi in je tipkarica v nekem francoskem podjetju za rečno plovbo v Senegal. Tam se spozna z nekim Francozom in postane njegova prijateljica, vendar pa je oni ne mara poročiti. Čeprav se ima dekle za moderno, se obrne celo na marabube, da bi ji s svojimi čarodějstvi pomagali, da bi se poročila s Francozom, a vse skupaj nič ne zaleže, in tako dekle razočarano proda vse, kar ima, ter pobegne v Evropo, kjer morda tista petina črnske krvi ne bo igrala take vloge. Zanimivi so v Sadijevih romanih opisi domačinskega življenja in miselnosti.

Med viške sodobne afriške črnske literature pa spada še mlad, komaj 33-letni kamerunski pisatelj Mongo Beti. Zelo znan je v prevodih njegov roman »Čudeža deležni kralj«, v katerem pripoveduje zanimivo zgodbo o kralju črnskega plemena, ki na smrt zboli. Tedaj se nekemu misijonarju posreči, da ga spreobrne. Toda proti vsemu pričakanju kralj ozdravi in tedaj se znajde pred hudim problemom, kaj naj napravi s svojimi 23 ženami? Kot krščanski spreobrnjenec jih ne more obdržati, če pa jih odslovi, si nakolje ne le njihovo jezo, ampak tudi maščevanje njihovih močnih očetov in sorodnikov. Tako mu ne preostane drugo kot nadaljevati... Mongo Beti se v romanu očitno norčuje iz morale belega človeka oziroma iz misijonarjev. Vprašanje pa je, kaj

hlapca doživlja v pragozdih najrazličnejše in najbolj neverjetne prigode. Delo spominja na srednjeveške evropske romane. Belcev v romanu ne srečamo. Se bolj fantastičen je njegov drugi roman »Moje življenje v gozdu prikazni«, ki je napisan na osnovi črnskih legend. Tudi v tem romanu ni občutiti, da so belci sploh na svetu. Prav tako pa tudi ne v romanu »Črni otrok« gvinejskega pisatelja Camara Layea. Camara Laye piše v francoščini in »Črni otrok« je bil njegov prvi roman. V njem je opisal svojo mladost in junakiinja romana je njegova mati, izredna ženska, obdarjena z nadnaravnimi silami. Pač pa je Camara Laye svoj drugi roman z naslovom »Kraljev pogled« posvetil v celoti vprašanju odnosov med belim in črnim človekom. Toda prikazal ga je v paradoksnih oblikah, na primeru belca, ki se poafrikani. Nekemu revnemu belcu namreč zmanjka denarja za življenje, kot ga žive v Afriki belci, in je prisiljen, la se preseli v gostilno za črnce ter se pomeša z njimi. Belci ga zato zaničujejo in on se jih izogiblje tudi zato, ker jim je dolžan. Tako skuša čimprej potoniti med Afrikance; v skrivnosti črnskega življenja pa ga uvajajo neki brihten berač, dva dečka in še razne druge čudne osebnosti. Belcec bi bil rad predstavljen nekakega čudnemu, legendarnemu afriškemu kralju, kar se mu končno posreči. Ta ga pritisne na svoje srce in s tem se roman konča. Jasno je, da tisti skrivnostni kralj simbolizira Afriko oziroma črnost. V romanu so prikazani črnici kot ponosni ljudje, ki zviška gledajo na belca, celo berači. Tako Amos Tutuola kot Camara Laye se v svojih romanih ne postavljata za nosilca protikolonialistične miselnosti, ampak jima gre bolj za čisto umetnost in avtohtonost v izražanju. Mnogo bolj protikolonialistično razpoložen je kamerunski pisatelj Ferdinand Oyono, ki je napisal doslej dva pomembna romana: »Stari črnci in medalja« ter »Dečkovo življenje«. V njima odkrijemo mnogo humorja in o belcih piše z jedko ironijo. V romanu »Stari črnci in medalja« opisuje zgodbo starega vaškega poveljarja po imenu Meka, ki je izgubil v vojni v Evropi dva sinova. Meka je pokoren francoski podanik in dober kristjan ter je ponosen na to žrtev za Francijo. Nekega dne ga obvestijo, da bo dobil na praznik 14. julija, kolajno francoske vlade za svoje zaslugе. Toda s'ovesnost se izrodi v pretep, v katerem izgubi Meka ne le kolajno, ampak tudi svoje zaupanje v belce.

naj bi jo po njegovem nadomestilo, ker mnogo-

žestvo pač ne predstavlja enakovredne rešitve. Kongoški pisatelj Jean Molonga je v svojih štirih knjigah še ostreje izrazil rasni problem. Belce je prikazal kot omejene, lene in nevaležne tipe. Tak belcec se n. pr. izkaže hudo nevaležnega nasproti malemu črncu Mambekéju, ko ta reši njegovo malo hčerkico pred kajmanom. Njen oče je mnenja, da je bil pač dolžan to storiti, saj je v njegovi službi. Vse svoje pomisleke je poplaval s tremi kozarci konjaka in se zleknil nazaj v naslanjač. Čez leta ubije hčerko in njenega otroka, ko izve, da je njegov oče Mambeké, ki je postal medtem šolski nadzorNIK v Brazzavillu. Tudi Mambeké se hoče od žalosti ubiti, toda sestra ga pregovori, da mora živeti in da je njegova naloga prosvetljevati črnce. Roman je zelo naiven.

Idejno in umetniško mnogo bolj zrel je južnoafriški pisatelj Peter Abrahams. V romanu »Mine boy« (Fant iz rudnika). Glavna oseba v romanu je mladi črnci Xuma, ki je prišel iz svoje vasi živinorejcev v mesto, da si najde delo v rudniku. Zaljubljen je v hčerko krčmarice, pri kateri stanuje. Toda Eliza — tako je deklici ime — ga odbija, ker se ji zdi, da je premalo zanj. Njo mika svet belih ljudi. V rudniku spozna Xuma okrutnost belih ljudi, toda ob koncu knjige, ko se že hoče vdati v usodo, je prav neki belcec, ki ga moralno vzdigne in ga vzpodbuja, naj se čuti najprej človek, šele potem črnci. Dokazal mu je, da je možno prijateljstvo med belim in črnim človekom. V svojem drugem romanu »Wild conquest« je orisal Peter Abrahams, kako so Buri na svojem pohodu v divjino premagali in pregnali bantu ljudstvo Makabele. Roman izraža zagrenjenost črnca nad propadom moči in ugleda svojega rodu po krivdi belega zavojavca.

In v tej vlogi večina črnskih pisateljev še vedno vidi belca.

GOSPODARSTVO

Kako je z obrambo proti toči?

Odkar se človek ukvarja s pridelovanjem rastlin, je vedno imel v toči svojega hudega sovražnika, ki mu je večkrat uničil ves trud. Ne vemo pa, kdaj je človek začel misliti na obrambo proti toči. Gotovo je od takrat preteklo mnogo stoletij. Danes vemo, da še ni bil odkrit noben neposredni način učinkovite obrambe pred točo. Kaj se je doseglo na posredni način, tega ne vemo. Mogoče je, da se je Bog usmili kmečkega trpina in ušljal njegove molitve ter odvrnil svojo šibo. Na samo zvonjenje ob hudi uri se Bog gotovo ni oziral, še manj pa na pogansko sežiganje na oljčno nedeljo blagoslovljenih snopov ali butar, posebno če je to bilo združeno z molitvijo: »Bog te nesi tja v Šebrelje in v ta črne gozdove«, kot da v Šebreljah ne bi bili ljudje.

Enako vredno obrambo pred točo pa je nudilo konec prejšnjega stoletja postavljeno topništvo. Pravijo, da je bilo samo v Italiji razpostavljenih nad 15.000 topov, ki naj bi razgnali ali uničili oblake s točo. Ti italijanski topovi so se slišali tudi v naših krajih, ki so takrat bili še pod Avstrijo. Volivci so vedno naganjali svoje poslance, naj v parlamentu na Dunaju in v raznih deželnih zborih ostro nastopijo, da se zniža cena za »pulfer«, češ da razpolaga »artilnerija« v Italiji z mnogo cenejšim smodnikom in da ima zato večje uspehe. Še v letih 1905-6 je bil nastavljen en top proti toči na Kalvariji pri Gorici. Brd, Furlanije in goriške okolice ni mogel obvarovati pred točo, ker je bilo smodnika premalo in je bil drag, tu pa tam pa je ta top le puhnil nekaj dima proti oblakom. Svoje učinkovito opravilo je ta kanon zaključil neki dan, ko je začel puhati zaradi bližajoče se hude ure. Nekajkrat je puhnil, potem pa ga je zasula toča in napolnila žrelo.

Enak uspeh v obrambi proti toči so dosegli v zadnjih letih z raketami, za katere so tudi naši ljudje odšteli težke tisočake. Ta način obrambe tudi v Italiji opuščajo in sledijo zgledu Francije, Švice in drugih držav, ki so opustile igrakanje z raketami in so mnogo koristile proizvajavcem in prodajalcem raket, škodile pa vinogradnikom, ki so z raketami zametavali denar. Torej ni nobene obrambe pred točo? Trenutno je tako, a najbrž bodo že v kratkem odkrili kakšno učinkovito sredstvo. Znanstveniki so namreč stalno na delu in so odkrili že marsikaj. Danes vemo, da toča nastane visoko v oblakih, če nastane navpično valovanje med zgornjimi ledenimi oblaki in nižjimi, ki so prenasršeni z vlago. Znanstveniki pravijo, da je po-

trebno pretrgati to navpično valovanje ali še bolje sploh preprečiti, da pride do tega valovanja. To pa je mogoče le v slučaju, da je še velika višinska razlika med zgornjimi ledenimi in spodnjimi vodenimi oblaki.

V obeh slučajih je potrebno raztrositi v ozračje med obema skupinama oblakov najfinejši prah srebrnega jodata. V tem slučaju bi vodeni oblak oddal svojo vodo v obliki dežja.

Drugi poskušavci skušajo priti do uspeha s trošenjem natrijevega klorata (kuhinjska sol) v prahu med vpadene oblake in jih tako prisiliti, da oddajo svojo vodo v obliki dežja. Seveda se mora to izvršiti zgodaj, ko se oblaki komaj zbirajo. A s čim naj se raztrosi med oblake prah natrijevega klorata in srebrnega jodata? Tu bodo mogoče res prišle do veljave rakete, a glavno delo bodo morala opraviti letala; vsaj tako se zdi.

Iz rečenega pa je jasno tole: Posamezen majhen okoliš ne bo nikdar mogel organizirati učinkovite obrambe proti toči. Obramba bo morala biti organizirana za velik okoliš, v katerem bodo opazovalnice, ki bodo podatke hitro sporočile na pristojno mesto. Tako organizacijo izvede lahko samo država, mogoče da jo bo v naših krajih organizirala avtonomna dežela, ki bo morala istočasno vpeljati obvezno zavarovanje proti toči.

Opomba: Občina in pokrajinske organizacije v Astiju (Piemont) so izrazile željo, naj se ustanovi poseben sklad za oškodovance po toči. V ta sklad naj bi se stekali prispevki države in drugih ustanov ter članarina vinogradnikov. Če bi včlanjeni vinogradniki predstavljali večino po številu ali po površini vinogradov, bi se moral ustanoviti obvezen konzorcij, ki bi upravljal omenjeni sklad. Vinogradniki bi bili deležni pomoči v primeru toče, slane ali pozne zmrzali.

Bliža se trgategv...

Trgategv je navadno najbolj vesela letna doba, posebno če je grozdja mnogo in če je zdravo. Takrat zveni mladostna pesem iz vinogradov. Vse se veseli prijetnega opravila, obilnega in sladkega pridelka. Letošnja trgategv bi bila lahko taka, saj je mnogo zdravega grozdja.

In vendar gledajo mnogi zaskrbljeno na bližajočo se trgategv. Preveč vina je še ostalo od lanske trgategve, cene pa padajo. Mnogi se vprašujejo, kam z novim pridelkom? Posode ne bodo imeli dovolj!

Zato pa je nujno potrebno, da si vinogradniki že sedaj zagotovijo potrebno posodo. Če jih zaloti obilen pridelek nepravilne, to je brez zadostne posode, bodo uporabili tudi slabo posodo, v kateri se bo novi pridelek pokvaril. Da se to prepreči, je potrebno že sedaj, preskrbeti si manjkajočo posodo in popraviti ter ozdraviti nakisano in plesnivo.

Teh in še drugih skrbi ne bi bilo, če bi bili vinogradniki organizirani.

Obdelovalci kmetij v Italiji

Kmečka zemlja je v Italiji razdeljena na 4.310.134 kmetijskih obratov s skupno površino 26.016.195 ha. Torej pride v srednjem na obrat okoli 6 ha ali nekaj več kot 16 furlanskih njiv.

Iz štetja, ki je bilo izvedeno l. 1961 so kmetijski obrati obdelani takole: 3.529.556 od neposrednih obdelovalcev - lastnikov, 295.157 od neposrednih kmečkih delavcev in soudeležencev, 336.876 od neposrednih kolonov ali spolvinarjev, 148.545 pa od obdelovalcev, katerih ni mogoče točno opredeliti v nobeno navedenih skupin.

Med obdelovalci zemlje so skoraj v vseh pokrajinah daleč najštevilnejši neposredni obdelovalci; od posestev, obdelovanih od kmečkih delavcev in soudeležencev jih je največ v Puglii, Kalabriji, Siciliji in Sardiniji; spolvinarstvo je najbolj razširjeno v Emiliji - Romagni, v Markah in v Toskani. Edino v Markah je več družin spolvinarjev kot neposrednih obdelovalcev.

Saditev topolov v Italiji

V zadnjih 5 letih so zasadili v Italiji milijone in milijone mladih topolov. Najlepše površine in najrodovitnejše zemlje so bile določene za to kulturo. Kdor se pelje po Lombardiji, se bo o tem kmalu prepričal. Kakšen obseg je zavzelo gojenje topolov, naj bo za primer pokrajina Ferrara. Danes je posajenih v tej pokrajini na 8.400 ha okoli 3 milijone topolov in nekateri gozdiči so že lepo razviti. Sadijo pa največ klona št. 214 in 488.

Provincia Ferrara je danes znana po največjih nasadih jabolk, hrušk in breskev v Evropi. Vse to sadno drevje pa e ne ujema posebno z gojenjem topolov, ker nastopajo čisto novi živalski in glivični škodljivci. Iz dneva v dan se pojavljajo novi problemi, katere je potrebno rešiti na kraju samem.

KORENINE KAKIJEV

prenašajo bližino trt in češenj ter z istimi tudi križajo korenine, medtem ko se ne ujema med seboj in tudi ne z breskvami. To je potrebno upoštevati pri zasajanju.

—0—

GOVEJA JETIKA IZLOČENA V NEMČIJI

Pred enim desetletjem je v Zapadni Nemčiji 40% goved kazalo znake jetike. Živino-rejci in oblasti so izdelali načrt, da v 10 letih izločijo vse bolne živali, kar se je tudi posrečilo. Danes v Zap. Nemčiji ni več goveje jetike.

Izvedba načrta je stala zvezno nemško vlado v vseh 10 letih 755 milijonov dolarjev ali 470 milijard lir. Računajo, da bodo v naslednjih letih prihranili letno vsaj 68 milijonov dolarjev in da se bo proizvodnja živinoreje znatno dvignila.

PŠENICNA LETINA V ZDA

V ZDA je v l. 1957 do 1961 znašala srednja pšenična letina 330 milijonov stotov, letos pa znaša samo 295 milijonov stotov ali 4% pod ceno. Kot je znano, dobijo kmetovavci v ZDA nagrado, če pšenice ne sejejo, marveč da na dotičnih površinah pridelajo rastlinsko krmo.

V avgustu pred dvajsetimi leti

R. B.

2

Medtem ko se je vlada bavila z malenkostnimi odloki, je večina ljudstva že sama našla svojo pot na stran borcev za svobodo. Ljudstvo je uvidelo, da vlada ne načinja bistvenega vprašanja, to je miru. V prvih dvajsetih dneh ni napravila nobenega koraka k zaveznikom. Slepa dani obljubi, da se vojna nadaljuje, je poslala celo oddelek malih napadalnih čolnov proti Gibraltarju. Zadnjim svojim oddelkom na Siciliji pa ni mogla dati več niti enega topa, ne letala. Vse se je spraševalo, ali upa vlada, da se bodo zavezniki kar sami naveličali vojne in ponudili mir, kakor da je Italija zmagovalka, ne pa oni.

Zavezniki so v začetku avgusta dopolnili vojaško zasedbo Sicilije. Nekaj časa so čakali kak miglaj ali mirovno ponudbo od strani Italije. Nazadnje so pa Badogliovo vlado zbudili iz mrtvila s strahovitimi letalskimi bombardiranj. Dosti lepih italijanskih mest je doživelo najhujše letalske napade. Med temi je bila tudi Gorica. Bombniki so merili predvsem na severni in južni mestni del, okrog obeh postaj, in na mirensko letališče. Število žrtev, katerega oblast ni objavljala, je bilo izredno veliko.

V mnogih mestih so se začele ljudske povorke z napisi, naj se sklene mir z zavezniki. Vlada pa je odgovorila s popolnoma nasprotnimi ukrepi. Vojna sodišča so začela delovati z izredno strogostjo. V Bologni so obsodili 20 oseb zaradi »disfatizma«, v Turinu 24 na zaporno kazen do 16 let.

Ljudske nevolje pa le niso mogla ustaviti, zlasti ko je Hitler rešil Mussolinija z Gran Sasso in je z njim vzpostavil lutkovno vlado na severu Italije. V večjih mestih so tedaj izbruhnile večje ljudske manifestacije z zahtevo, naj vlada zapre bivše vodilne fašistične prvake. Vojni minister je takrat poklical nekatere izmed njih pod orožje, da bi jih laže nadzoroval.

Vsi ti ukrepi so pa bili še vedno pesek v oči. Prav očitno se je to cincanje poka-

zalo 1. in 2. avgusta, ko se je nenadoma razširila novica o podpisu premirja. Ljudstvo je zopet šlo na ulice in je od veselja vzklikalo. Časopisje je pa, očitno po vladnem naročilu, pisalo, »naj se sovražnik zaveda, da je Italija odločena vztrajati.« Italija bo ostala zvesta obveznostim do svoje zaveznice (to je: Nemčije); tako je razglašala rimska »Tribuna«. Edino milanski »Corriere della Sera« je sramežljivo zapisal, da bi se moglo morda začeti razpravljati o miru.

Medtem ko je časopiše razpravljalo le od daleč o možnosti mirovnih razprav, se je pol Neaplja zrušilo pod bombami iz zraka. V prvih 14 dneh avgusta so bili zopet strahovito prizadeti Milan, Turin in Genova.

Italija in naši kraji z njo vred so s krvjo plačevali za blazno Mussolinijevo politiko zaveznitva s Hitlerjem. Del krivde za brezpotrebne žrtve sta pa nosili tudi dve Badogliovi vladi po 29. juliju.

Šele po strahovitih, včasih celo pretiranih anglo-ameriških opominih iz zraka, je vlada sprejela sodelovanje nekaterih antifašističnih politikov. Kot prvi pogoj so ti postavili izpustitev vseh političnih pripornikov. Kralj in njegovi svetovavci so pristali.

Nekaj ugodnih trenutkov, ki bi prihranili še poldrugo leto trajajočo vojno, je pa že bilo zamujenih. Nemške čete so se že trdno usidrale v Padovi nižini, okrog Orvieto in v neposredni okolici Rima. Italijanski vojni glavni stan je na sestankih v Trbižu in v Bologni brez uspeha zahteval, naj odidejo nemški oddelki na fronto ali naj se pa umaknejo s svojih oporišč v sredini zavezniške države. Hitler ni zapupal temu zaveznitvu. Ukazal je, naj se razorožujejo »badogliovski« oddelki, posebno tisti, ki se vračajo z Balkana. Ta posel je šel hitro od rok, ker si je utrujeno in zlakano vojaštvo rade volje pustilo odvzeti orožje. En sam primer naj navedem: na Katarinijevem trgu v Gorici je

5 vojnih orožnikov (Feldgendarmen) z eno strojnico pred poslopjem »balile«, ustavilo 3 bataljone, ki so se vračali iz Vipavske doline po ulici sv. Gabrijela. Nemška petorica jim je ukazala vreči puške na en kup sredi trga, vso opremo in živež na drugo stran ter jim je pokazala smer po ulici Orzoni. Izmučeni vojaki so upali, da pojdejo na postajo in domov, v resnici so jih pa nemški »zavezniki« poslali v taborišča.

Podoben slučaj sem videl na postaji v Trbižu. V polnem vlaku se je vozilo med redkimi civilisti tudi precej karabinerjev, ki so po padcu fašizma hiteli domov. Ko se je vlak ustavil, sta dva orjaška esesovca z ročno strojnico začela preiskovati voze. V prvem vozu sta polovila precej povratnikov; iz ostalih vagonov so pa drugi začeli v obupu skakati na drugo stran proge. Pustili so vso prtljago in si v naglici na begu proti dobrodoški planoti oblačili civilne jopiče, katere so jim dali potniki v vlaku. Nemcev je bilo premalo, da bi jih zasledovali ali se znesli nad potniki v vlaku. Morali smo pa vsi iz vlaka in se skrivaj zmuzniti po tržiških ulicah na varno.

Že 10. avgusta so pa drdrali preko alpskih prelazov polni vlaki nemških divizij s tanki in topovi. Debeli in rdečelični vojaki so se vozili kar v spalnih vozovih in pri polnih skledah, medtem ko so se lačni in razcefrani italijanski pešci potikali okrog postaj in čakali, da bi se obesili na kak živinski voz. To je bilo res bratsko »zaveznitvo« po receptu »vojna se nadaljuje«. Do konca meseca je stalo na italijanskem ozemlju že 17 nemških divizij in 150.000 mož policijskih in posebnih čet. V Trstu in v Gorici so zasedli najlepše in strateško najbolj zavarovane točke. Pod goriškim gradom so imeli v protiletalskem zaklonišču udobno urejene sobe, civilno prebivavstvo so pa potiskali na plano. Okrog sebe so zbrali številne priganjače, celo bivše fašiste, vse ostale moške od 16 do 50 let so pa nagnali v Panovec in proti Kromberku kopat protitankovske janke. Dali so jim le krampe in lopate — hrane pa nobene. Približno enaka slika je bila tudi po drugih italijanskih mestih.

(Dalje)

Menda spadajo h kramljanju o avgustovih počitnicah tudi različne potegavščine na račun naivnih izletnikov. Priložnost je nadvse ugodna, ko si tujci iz Amerike in severnih držav ogledujejo zgodovinske zanimivosti stare Evrope. V popotni načrt petičnih izletnikov spadajo seveda rimski kolosej, atenska Akropola ali viseči stolp v Pisi. Ta in bolj kulturno navdahnjeni Amerikane s polno mošnjo bi rad tudi kupil kak košček starinskih zanimivosti, da bi se z njimi v domovini pobahal. Prav na te vrste turistov imajo prebrisanci posebno piko.

Prejšnji teden se je v Rimu pripetil podoben slučaj. Postaren ameriški možak z značilno turistično opremo in seveda z debelo listnico je dolgo časa opazoval rimski kolosej; fotografiral je ogromni flavijski amfiteater od vseh strani. Ko si je naslednje jutro zopet ogledoval starodavne zidne, sta pristopila k njemu dva skrbno ob-

lečena gospoda, ki sta se mu predstavila kot občinska zastopnika. Med razgovorom o koloseju sta izrazila skrb mestne občine, ker razjedajo podzemski tokovi temelje veličastne stavbe; rimska občina pa je zaradi stroškov ob zadnjih olimpiadah v denarnih težavah in zato ne more poskrbeti za nujno potrebna popravila. Dejala sta pa, da je mestna občina pripravljena dati kolosej v najem za 30 let pod pogojem, da najemnik ali tudi kupec popravi temelje in stavbo ohrani. Vsi dohodki od vstopnin pripadejo najemniku, poleg tega ima pa še pravico odpreti v koloseju restavracijo in nočni bar.

Amerikaneec je kot dober poslovni mož in ljubitelj starin izračunal, da bi mu kupčija prinesla lep dobiček. »Občinska zastopnika« sta odgovorila, da je treba pregovoriti z županom. Najbolje bi torej bilo,

Kolosej - naprodaj

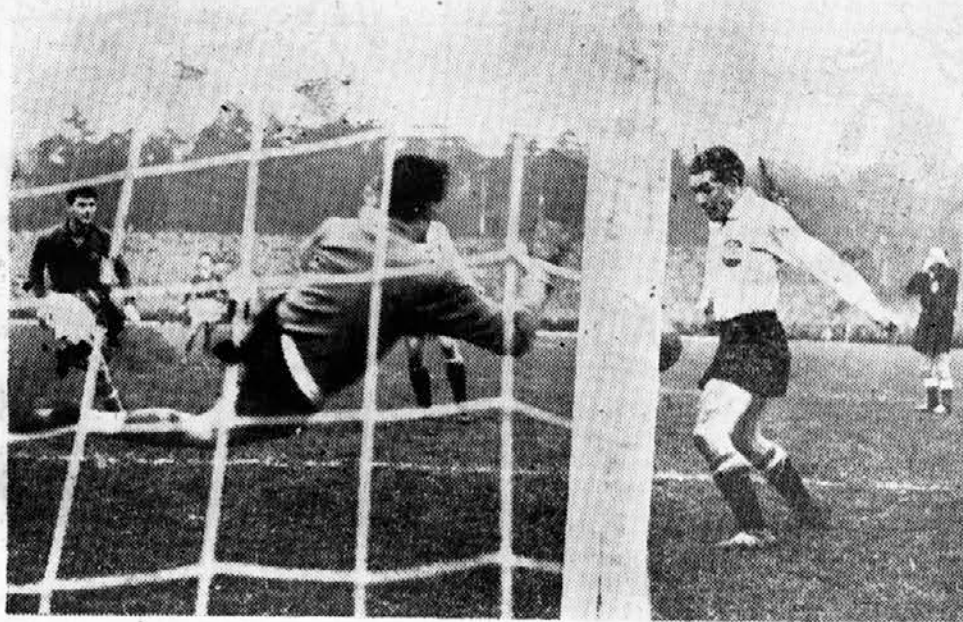
da se zvečer vsi štirje najdejo v hotelu »Excelsior« in podpišejo pogodbo. Amerikaneec je vesel pristal in je gospodoma skoro vsilil 200.000 lir predujma, da bo bese-da držala. Zvečer je stric iz Amerike iskal v domenjenem hotelu župana in mestne zastopnike; seveda, njih ni bilo nikjer, pa tudi ne na lahek način prisleparjenega predujma.

Sieparji so imel med tem že drugo delo. Lahkovernim turistom so s skrivnostnimi obrazy ponujali za precejšnjo vsoto stare novce. Pojasnjevali so, da so jih še prejšnji dan našli pri izkopavanjih v koloseju in da so torej prav na sveže stari. Zelenkasto-rjavi so res bili in razjedeni — spretno potvorjeni tudi; Amerikanci so jih pa le plačali v spomin na staro rimsko slavo in na svoje poletne počitnice.

ŠPORTNI PREGLED

Pregled letošnjih nogometnih tekmovanj v Evropi

Italija, Španija in Madžarska na prvem mestu

Razna državna prvenstva so se že zdavnaj končala in zaključile so se tudi nogometne tekme za številne pokale.

Ce ocenimo samo največje evropske pokale, lahko sestavimo vrednostno lestvico raznih evropskih držav v nogometu. Upoštevali bomo naslednje pokale: pokal državnih prvakov (7-5-3), pokal zmagovavcev državnih pokalov (6-4-2), pokal velesejmskih mest (5-3-1) ter pokal Srednje Evrope ali Mitropacup (5-3-1).

Italijanski Milan je že davno nehal proslavljati veliko zmago, ki jo je dosegel v tekmah za prvenstvo Evrope (kot je znano, je porazil portugalsko Benfica z izidom 2-1. Na tretjem mestu sta škotski Dundee in nizozemska Feyenoord. Zmaga Milana je predstavljala majhno presenečenje, ker so strokovnjaki predvidevali da bodo Portugalci obdržali prvo mesto, čeprav so vedeli, da ima milansko moštvo prodoren napad.

Tudi Angleži so bili zadovoljni, ker je njihov Tottenham visoko porazil špansko ekipo Atletico Madrid z izidom 5:1 in tako osvojil pokal »pokalov«, ki je bil last Madridčanov. Na tretjem mestu najdemo jugoslovanski Beograd in nemško ekipo Norimberga.

Dolgo so Jugoslovani upali, da bo njihov Dinamo zmagal v tekmah za pokal velesejmskih mest, toda Valencia (že lanski zmagovavec) je bila premočna in je porazila Zagrebčane z izidom 3:2 (2:2 in 1:0). Na tretjem mestu najdemo madžarski klub Ferencvaros in italijansko Romo.

Velik uspeh so Madžari dosegli v tekmah za Mitropacup. Osvojili so obe prvi mesti: 1. MTK in 2. Vasas (2:1 in 1:1). Na tretje mesto sta se uvrstila Torino in jugoslovanski Željezničar.

Ce seštejemo uspehe posameznih držav, dobimo naslednjo lestvico: 1. Italija 9 (Milan, Roma in Torino); 2. Španija 9 (Atletico Madrid in Valencia); 3. Madžarska 9 (MTK, Vasas in Ferencvaros); 4. in 5. Jugoslavija 6 (Beograd, Dinamo in Željezničar) in Anglija (Tottenham) 6; 6. Portugalska 5 (Benfica); 7. in 8. Škotska (Dundee) in Nizozemska (Feyenoord) 3; 9. Nemčija 2 (Norimberga).

Od omenjenih držav sta se na vseh tekmovanjih dobro izkazali le Španija in Jugoslavija, medtem ko so ostale države (Italija, Madžarska, Anglija in Portugalska) osvojile točke v glavnem samo v eni tekmi. Jugoslavija je osvojila 2 točki v pokalu pokalov, 3 točke v velesejmskem pokalu in 1 točko v Mitropacupu.

Strokovnjaki so sestavili tudi dve najboljši enajstori sveta; izbrali so torej 22 nogometašev. Ekipa bi bila naslednja: Fahrian (Nemčija) in Schroiff (Češkoslovaška); Djalma Santos (Brazilija), Matrai (Madžarska), Novak (Češkoslovaška) in Schnelinger (Nemčija); Ponović (Jugoslavija), Zito (Brazilija), Maldini (Italija), Puskal (Češkoslovaška),

Masopust (Češkoslovaška) in Mackay (Škotska); Garrincha (Brazilija), Kopa (Francija), Pele (Brazilija), Albert (Madžarska), Galić (Jugoslavija), Altafini (Italija), Law (Škotska), Eusebio (Portugalska), Meshi (SZ) in Gento (Španija). Brazilija in Češkoslovaška imata vsaka po štiri igravce; Nemčija, Madžarska, Škotska, Italija (Maldini in Altafini) in Jugoslavija (Popović in Galić) po dva, Francija, Portugalska, Sovjetska zveza in Španija pa po enega nogometaša.

ŽENA IN DOM

PLAVANJE IN VITKOST

Morda je večina bralk že opazila, da dobimo poleti spet »linijo«, ako se veliko kopamo in plavamo, bodisi v topli, bodisi v mrzli vodi. V vodi namreč že zaradi tega shujšamo, ker se poveča in pospeši notranja presnova, ker hrana v telesu hitreje izgoreva in se hitreje izkorišča tudi rezerve, ki so nakopičene v telesu v obliki tolsč. Posebno hitro se te rezerve izkoriščajo, če nas prične v hladni vodi zebsti. Izgorevanje hrane v telesu lahko pospešimo, ako se v vodi mnogo gibljemo, ker pri vsakem naprezanju mišic porabi naše telo energijo, ki jo dobi z izgorevanjem zaužite hrane ali z izgorevanjem nabrane tolsče.

Najbolj torej hujšamo s plavanjem, ker deluje pri tem veliko število naših mišic. Pri prsnem plavanju delujejo mišice rok in nog, nekatere prsne, medenične in hrbtne mišice. Prsno plavanje je zato priporočljivo posebno tistim, ki so preveč zamaščene v ramenih in bokih, ter vsem tistim, ki imajo debele nadlakti in močna stegna. Če hočemo izgubiti tolsčo v bokih in na stegnih, moramo vodo krepko odrivati z nogami, z rokami pa delamo le toliko, da držimo glavo nad vodo, drža telesa je v vodi pokončna.

Ce hočemo izgubiti maščobo na ramenih in prsih, gibljemo v vodi samo z rokami, spodnji del telesa pa visi navpično v globino. Moramo pa biti v dovolj globoki vodi, da se prsti nog ne dotikajo dna. Gibi rok pa morajo biti zelo krepki, da lahko ostanemo z glavo nad vodo.

Pri hrbtnem plavanju so precej obremenjene ramenske in trebušne mišice. Hrbtno plavanje je zato priporočljivo za vse tiste, ki bi hotele izgubiti trebušček in preobilni hrbtne »dekolte«.

Pripomniti pa moramo še v zvezi z zgoraj navedenim hujšanjem s pomočjo plavanja tole, da ne smemo misliti, da bomo shujšale že takoj, ko nekajkrat pobrcamo po vodi. Plavati moramo vsak dan vsaj po četrte ure, če pa zdržimo dalj časa, bo naša shujševalna kura nedvomno uspešnejša.

Šmarne počitnice

»Feriae Augusti« ali Avgustove počitnice so začeli obhajati že stari Rimljani, bolj petični seveda. V srednjem veku se je navada počitnic sredi poletja kar nekam izgubila. V novejših časih je hodila na oddih v vročih mesecih le tako imenovana »go-spoda«.

Letovala je pa po navadi v gorskem hladu in ne ob toplem morju; pa saj še pred 80 leti niso poznali niti ustreznih kopalk. Sredipoletno popotovanje in premikanje je pa prišlo v navado šele pred dobrimi 30 leti najprej v Nemčiji in v severnih državah.

V Italiji je pa fašizem upeljal navado ljudskih vlakov za »Ferragosto«, v prvi vrsti zato, da bi ljudje ne mislili, kam jih žene usodna Mussolinijeva politika.

Po drugi veliki vojni je pa navada sredipoletnih počitnic postala prava socialna potreba za delovnega človeka. Vsakdanji bliskoviti in duhamorni ritem dela sili človeka k duševnemu oddihu vsaj za nekaj dni.

Vsaka država ima poletne počitnice po svoji obliki in načinu. V Italiji je to »Ferragosto« ali rekli bi lahko »šmarenske počitnice«, ker si jih privoščimo prav ob prazniku Velikega šmarna. Na žalost so pa pri nas te počitnice združene tudi s številnimi cestnimi nesrečami. Vzkoreninila se je miselnost, da je za te dni nujno potrebno dirkati s kakršnimkoli sredstvom iz kraja v kraj, ne pa se oddahniti v pomirjajoči naravi.

Ceprav je bilo vreme za avgustove počitnice bolj aprilsko kot poletno, je vendar na praznik mrgolelo po italijanskih cestah nad 6 milijonov avtov in drugih motornih vozil. Poldrugi milijon turistov iz drugih držav je prihitelo na jadransko in tirensko obalo. Nad 20 milijonov Italijanov je zapustilo domove in se odpeljalo na štiridnevno letovanje. Seveda ni manjkalo tudi cestnih nesreč. Po poročilih prometne policije jih je bilo od 11. do 16. avgusta 3500. Smrtnih nesreč je bilo letos, zaradi precej dobro urejenega cestnega prometa le 125; ranjenih pa nad 2000. Zaradi nepredvidne vožnje so prometni stražniki naložili globe več kot 10 tisočim vozačem. Na splošno pa je bilo manj nesreč kot druga leta.

V nedeljo je v glavnem že ponehalo splošno preseljevanje ljudstva. Šmarne počitnice so šle mimo, vsakdanji tok življenja je spet zajel ljudi, ki morda že mislijo na prihodnji »Ferragosto«.

VISEČI STOLP

Ze od nekdanj velja viseči stolp v Pizi za pravo turistično privlačnost. Njegovo nagnjenost so začeli meriti pred 42 leti. Stolp se vedno bolj poševno nagiba, ker se na eni strani njegovi temelji pogrezajo v mehka tla. Od leta 1918 pa do lani se je stolp zopet nagnil za 4 centimetre. Poševni naklon veličastnega stolpa znaša v celoti že 4 metre in 30 centimetrov. Stavbeniki se boje, da bo stalno nagibanje postalo že v nekaj letih skrajno nevarno.

10. Maja je prestrašeno pogledala in žalostno od-
kimala: »Ne znam ponoviti, to je strašno težko.
Kasneje se bom naučila.« — »Ti si res poseben
značaj!« je vzgojiteljica jezno ponovila, da je Ma-
ja komaj upala vprašati: »Ali bom morala ves
dan in vsak dan nabirati med?« Kasandra je glo-
boko vzdihnila in začela tolažiti mlado čebelo.

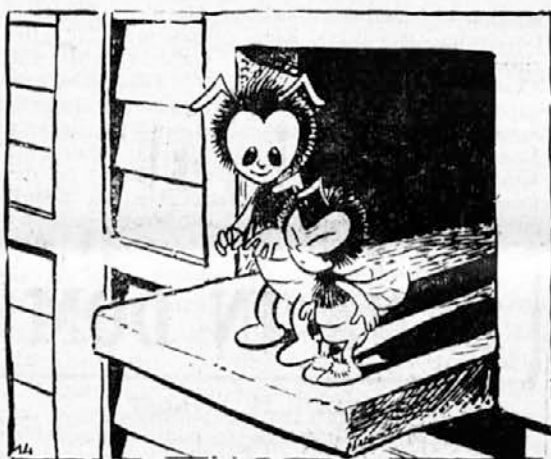
11. »Dušica, spoznala boš sončni sijaj, pisane tra-
te, lepoto cvetja in vso krasoto sveta. V tej le-
poti ti bo delo za dom lahko. Spoznala boš naj-
lepše bitje na svetu, človeka, ki mu služimo in
kateremu lahko zaupamo. In srečna boš v svo-
jem marljivem življenju.« Maja jo je poslušala s
tako radostnimi očmi, da je bila Kasandra za-
dovoljna.

12. Vzljubila je mlado čebelico in se pomudila z
njo dalj časa, kot je nameravala. Učila jo je vljud-
nosti in pravičnosti, vzgajala jo je k hrabrosti,
svarila pred sovražniki, osami in sršeni, opozar-
jala na zvestobo kraljici in domu. Ob koncu jo
je objela, poljubila in zaželela: »Srečna poleti ju-
tri v svetli svet in mojih naukov ne pozabi!«

13. Maja je legla k počitku z radostnim vznemir-
jenjem in od radovednosti je komaj zaspala. Zju-
traj jo prebudi vesel klic: »Sonce sije na nebu!«
Maja je takoj skočila na noge in se ozirala okrog
sebe, da bi našla spremljevalko. Prikupna čebela,
nabiravka medu, ji je prijazno pokimala: »Poleti
z menoj, če hočeš!«

14. Pri vratih so ju zadržale stražarke. Povedale
so Maji geslo, brez katerega nikogar ne spustijo
v mesto. »Zapomni si ga in obilo sreče!« so ji
zaželele. Na pragu je morala Maja zapreti oči,
takšna poplava luči jo je objela. Zlati sijaj je bil
tako bogat in topel, da se je od sreče kar zme-
dla. »V tole smem zdaj poleteti?« je vprašala.

15. »Kar zleti!« ji je dejala spremljevalka. Maja
je dvignila glavico, trenila z lepimi, novimi krilci
in začutila, da se deska, na kateri je sedela, ne
kam pogreza. Obenem se ji je zazdelo, da beži
zemlja pod njo in da se ji velike zelene kupole
pred njo bližajo. Zavriskala je: »Letim! Kar zdaj
delam, more biti samo letenje! Kako je to lepo!«

16. Spremljevalka jo je stežka dohajala. »Prehitro
letiš, Maja!« jo je opozarjala. »Pazi na okolico, da
si zapomniš pot domov. Zelene kupole, proti ka-
terim letiva, so lipe v našem parku.« — »Kako di-
ši sončna luč!« je vzkliknila Maja. »To ni sončno
luč, to je cvetje,« je pojasnila čebela. »Leti počas-
neje, da se ne izgubiš!« je klicala za Majo.

17. Toda Maja je ni poslušala. Pisane cvetke so
jo vabile, sinje nebo ji je želelo dobrodoščilo. Ta-
ko lepo, kakor je danes, ne bo nikoli več! je po-
mislila Maja. Zakaj bi ne hitela? Zakaj bi se mo-
rala že danes učiti? Danes je moj praznik, moj
prvi dan letenja! Predajala se je svoji radosti, po-
zabila na spremljevalko in letela dalje, vedno hi-
treje.

18. Ko je zagledala pod seboj oblake belih lešnje-
vih cvetov, je začutila, da je utrujena. Spustila se
je navzdol in padla na gredo samih cvetočih tuli-
panov. Opijela se je največjega cveta, se prižela
k steni njegove cvetne čaše in se oddahnila. Po-
tem se je odtešala z globokim požirkom tulipa-
nov medice in se v prešernem veselju nasmejala.